

VI. Indija ir Kinija

31. Sveiki atvykę į Kiniją ir Indiją	6
32. Kinijos gamtos kontrastai	8
33. Musonai – Indijos palaima ir praeiksmas	10
34. Indija ir Kinija – trečdalis pasaulio gyventojų	12
ŽEMĖ PLIUS Ryžiai – Azijos gyventojų duona	16
35. Pagaminta Kinijoje	18
36. Indija – bundantis ekonomikos milžinas	22
37. Žmogaus teisės Indijoje ir Kinijoje	26
ŽEMĖ PLIUS Indijos kultūra	30
38. Ekonomikos augimo padariniai Kinijoje	32
ORIENTAVIMASIS Pažink Aziją	34
ŽINAU, MOKU, GALIU	36

VII. JAV

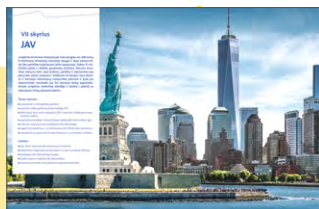
39. Sveiki atvykę į JAV	40
40. JAV – imigrantų šalis	44
41. JAV – ekonomikos galiūnė	48
ŽEMĖ PLIUS Saulės juosta – kylantis JAV pramonės regionas	50
42. Modernus žemės ūkis JAV	52
ŽEMĖ PLIUS Niujorkas – pasaulinis miestas	54
ORIENTAVIMASIS Pažink JAV ir Kanadą	56
ŽINAU, MOKU, GALIU	58

VIII. Australija ir Japonija

43. Sveiki atvykę į Australiją	62
44. Sveiki atvykę į Tekančios Saulės šalį	64
45. Teritorija ir gyventojai: kur daug, o kur mažai?	66
46. Vietos trūkumas ir bekrastės platybės	68
ŽEMĖ PLIUS Australijos ir Japonijos mokyklų kasdienybė	70
47. Gyvenimas nuolatiniame pavojuje	72
48. Australija – žaliavų rojus	74
ŽEMĖ PLIUS Australijos gamtos stebuklas pavojuje	76
49. Pagaminta Japonijoje	78
ŽINAU, MOKU, GALIU	80

IX. Kitos šalys

GEOGRAFIJA AKTYVIAI Kaip nagrinėti teritoriją?	84
50. Sibiras – gamtos turtų lobynas	86
51. Aplinkosaugos problemos Sibire	90
52. Brazilija – kylanti šalis	92
53. Okeanija	96
54. Naujoji Zelandija – Pietų pusrutulio perlas	98
55. Pietų Afrikos Respublika	102
56. Etiopija – didelių galimybių ir problemų šalis	106
Geografijos sąvokų žodynėlis	108
Geografijos sąvokų rodyklė	110
Iliustracijų šaltiniai	111

VI skyrius

Indija ir Kinija

Šiuose puslapiuose matomos nuotraukos fragmentiškai atskleidžia tam tikrus Indijos ir Kinijos savitumus, iš kurių galima daryti išvadą apie šių šalių gyventojus ir ekonomiką. Mums Indija ir Kinija turi bendrą bruožą: abi šalys yra Azijos galiūnės. Šiame skyriuje ne tik išsamiau susipažinsi su abiem šalimis: nuo gamtos ypatumų iki žmonių kasdienių gyvenimo sąlygų, bet ir lyginsi jas pagal įvairius kriterijus.

Šiame skyriuje:

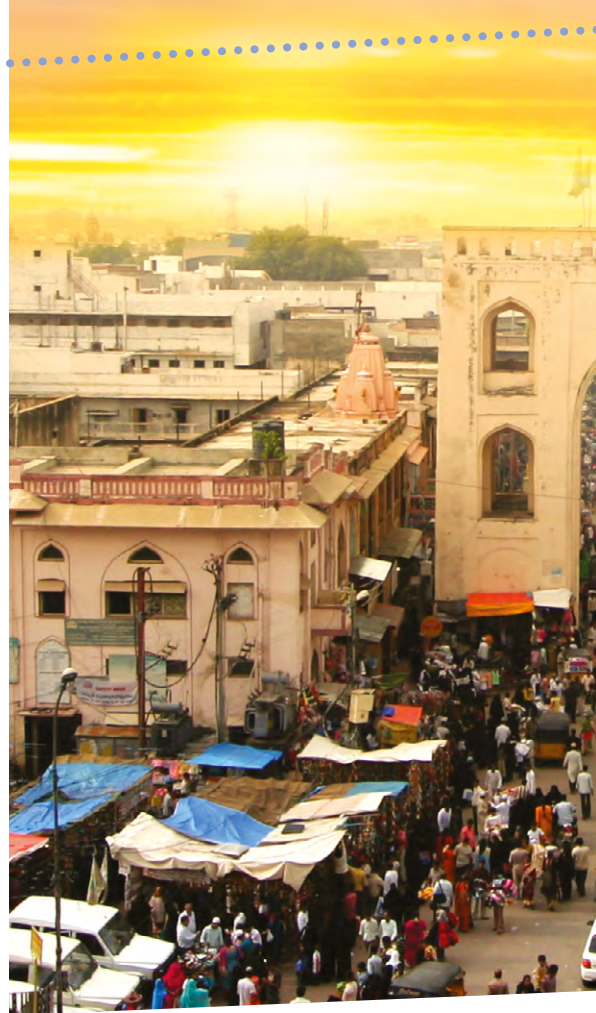
- susipažinsi su Kinijos gamtos kontrastais;
- nagrinėsi musoninių liūčių reikšmę Indijai;
- sužinosi, kaip keičiasi gyventojų skaičius abiejose šalyse;
- aiškinsiesi, kuo skiriasi šeimos planavimo politika Indijoje ir Kinijoje;
- nagrinėsi Kinijos ekonominio vystymosi kryptis ir tendencijas;
- susipažinsi su prielaidomis Indijos ekonomikos plėtrai ir dabartinėmis tendencijomis;
- sužinosi, kokius procesus Kinijoje sukelia spartus miestų augimas.

Vertinsi:

- šeimos planavimo politikos rezultatus Indijoje ir Kinijoje;
- Kinijos regioninių ekonominės plėtros skirtumų padarinius;
- Indijos perspektyvas pasaulio ekonomikoje;
- žmogaus teisių padėtį abiejose šalyse;
- ekonomikos augimo padarinius Kinijoje.

Tam naudosi:

- klimato žemėlapius;
- klimatogramas;
- nuotraukas;
- paveikslus.

Sveiki atvykę į Kiniją ir Indiją

Kinija ir Indija yra Azijoje – didžiausiame ir daugiausia gyventojų turinčiame žemyne. Abiejų šalių geografinė padėtis, reljefas, hidrografinis tinklas, kraštovaizdžiai labai skiriasi. Susipažink su šių šalių esminiais ypatumais.

① Kinijos ir Indijos kraštovaizdžiai:

A – Dekano plokščiakalnis;

B – Jangdzės upė;

C – Džomolungmos viršūnė Himalajuose;

D – Vakarų Gatai.

T1 Kinija – ploto galiūnė

Kinija yra viena didžiausių mūsų planetos valstybių. Jos plotas – 9,6 mln. km². Šiuo rodikliu ji patenka į pasaulio šalių penketuką ir yra beveik Europos dydžio. Savo šalį kinai vadina „Vidurio karalyste“, o mūsų vartojamas pavadinimas yra vertinys į lietuvių kalbą. Kinija driekiasi nuo plačių pakrantės žemumų rytuose iki aukščiausio ir didžiausio pasaulyje Tibeto plokščiakalnio vakaruose. Tai kalnuota šalis, kurios daugiau nei du trečdaliai yra iškilę aukščiau nei 1 tūkst. metrų. Į šios šalies teritoriją patenka aukščiausias Himalajų ir visos mūsų planetos kalnas Džomolungma, iškylantis į 8848 m aukštį. Per šalį teka nemažai upių. Be tokių kaip Huanghė ar Mekongas, beveik 6380 km teka tikra galiūnė Jangdzė. Tai ne tik ilgiausia šalyje, visame Azijos žemyne, bet ir trečia pagal ilgį upė pasaulyje. Apie 2,8 tūkst. km jos ilgio tinka laivybai, o tai ypač svarbu Kinijos gyventojams ir ekonomikai.

T2 Indija – 7 tūkst. km pakrantės linija

Indija žemėlapyje atrodo kaip trikampis, stipriai išsikišęs į Indijos vandenyną. Smailėjantis Indostano pusiasalis nuo šiaurėje stūksančių kalnų iki Šri Lankos salos pietuose tęsiasi daugiau kaip 3,2 tūkst. km, o nuo Pakistano vakaruose iki Bangladėšo rytuose – 2,8 tūkst. kilometrų. Indija užima 3,3 mln. km² plotą, o tai net tris kartus mažiau už kaimynės Kinijos.

Gamtiškai šalis tarsi padalyta į tris dideles dalis. Šiaurėje puslankiu driekiasi aukščiausi pasaulyje raukšliniai Himalajų kalnai. Į pietus nuo šių kalnų plyti lėkšta ir ypač derlinga Indo–Gangos lyguma. Didžiąją pusiasalio dalį užima Dekano plokščiakalnis, kurio vakarinis pakraštys iškilęs. Šie stačiais, skardingais šlaitais link Arabijos jūros besileidžiantys kalnai vadinami Vakarų Gatais. Rytinėje dalyje plyti Rytų Gatų kalnai.

Ar žinai?

Savo šalį kinai vadina „Vidurio karalyste“, o mūsų vartojamas pavadinimas yra vertinys į lietuvių kalbą.

② Kinijos ir Indijos gamtinis žemėlapis.

Užduotys

- 1 ② Dirbk su žemėlapiu ir palygink:
 - a) Indijos ir Kinijos ištęstumą šiaurės–pietų kryptimi;
 - b) šių šalių ištęstumą vakarų–rytų kryptimi;
 - c) išsidėstymą tarp lygiagrečių ir dienovidinių;
 - d) šių šalių ir Europos žemyno ištęstumą.

- 2 ①, ② Kraštovaizdžiai ir reljefas.
 - a) Nustatykite žemėlapyje apytiksles vietas, kuriose nufotografuoti šie vaizdai.
 - b) Įvertinkite abiejų šalių reljefą ir aukštį virš jūros lygio.
- 3 ② Užrašyk penkių skirtingų objektų geografinės padėties apibūdinimus (pavyzdžiui, Honkongas yra pietryčiuose, prie Pietų Kinijos jūros).

- 4 Sukurk plakato dydžio Kinijos arba Indijos kartoschemą. Pažymėk reljefą, upes, miestus, įrašyk objektų pavadinimus. Pristatyk savo darbą.
- 5 Palygink Kinijos, Indijos ir Europos Sąjungos šalių plotus. Dydžių proporcijas pavaizduok grafiškai. 100 tūkst. km² plotui pasirink langelį, kurio kraštinės ilgis 0,5 cm. Šalių langelius vaizduok skirtingomis spalvomis.

Ryžiai – Azijos gyventojų duona

Ryžiai yra svarbiausi maistiniai augalai Azijos šalyse. 90 % ryžių auginimo plotų yra Rytų, Pietų ir Pietryčių Azijos šalyse. Daugiau kaip 4 mlrd. žmonių mityba priklauso nuo ryžių derliaus.

Užduotys

1 ○ 4 Ryžių išplitimas.

- Apibūdink ryžių auginimo teritorijų išsidėstymą pasaulyje.
- Paaiškink, koks ryšys tarp klimato ir ryžių auginimo pasaulyje.

2 ○ 1 Padiskutuokite, kodėl beveik 90 % ryžių užauginama Azijos šalyse.

3 ○ 3, 5 Pakomentuok ryžių auginimo etapus.

4 ○ 4 Rask nuotraukų, kuriose užfiksuoti įvairūs ryžių auginimo etapai.

5 ○ 5 Išsiaiškink, iš kurių šalių ir kokių veislių ryžių galima nusipirkti Lietuvos prekybos centruose. Pristatyk rezultatus.

Vieta	Šalis	Plotas (mln. ha)	Produkcija (mln. t)
1	Kinija	30,3	212
2	Indija	45,0	178
3	Indonezija	10,7	55
4	Tailandas	10,4	30
5	Filipinai	4,7	19
6	Japonija	1,5	10
7	Pakistanas	3,3	8
8	Nepalas	1,5	6
9	Vietnamas	0,7	5

1 Didžiausi ryžių augintojai 2020 m.

RYŽIŲ NAUDOJIMAS

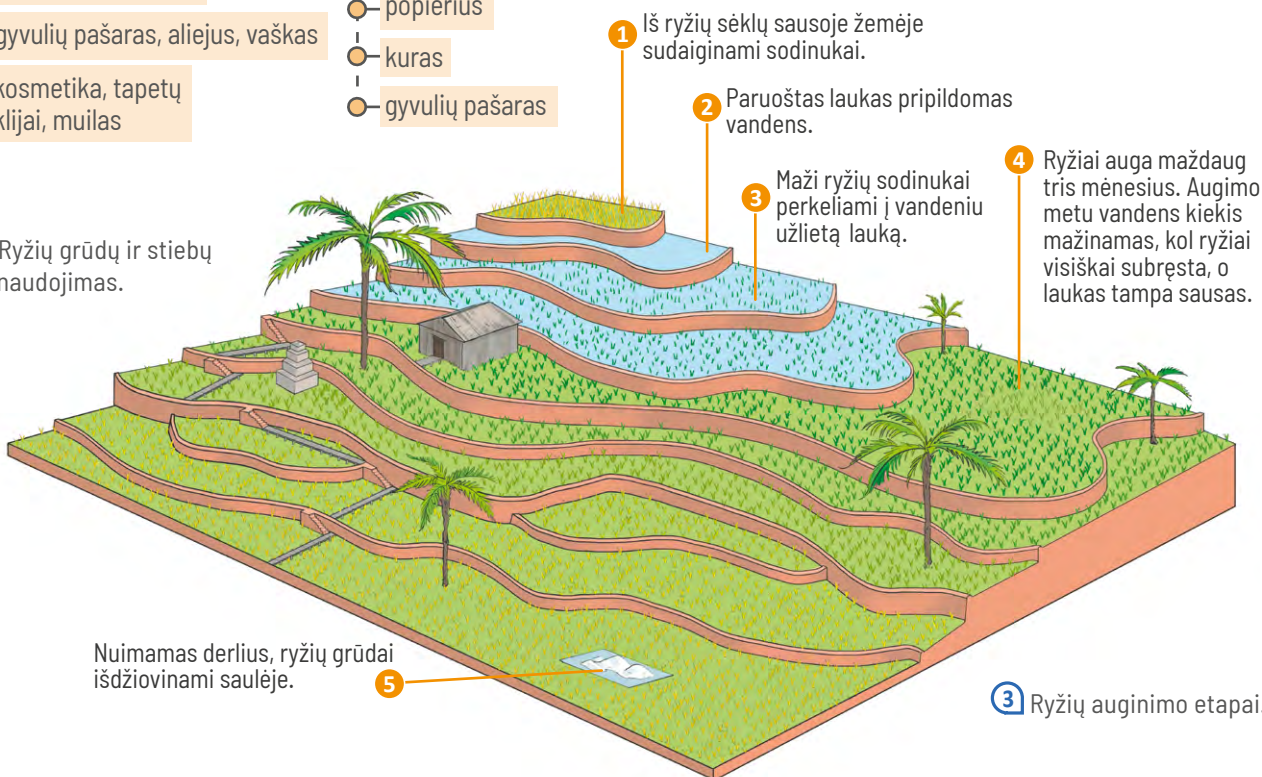
- ryžių grūdai
- miltai, makaronai, saldumynai
- alus, vynas, degtinė
- gyvulių pašaras, aliejus, vaškas
- kosmetika, tapetų klėjai, muilas

- galvos apdangalai, pynimo medžiaga (trobelės, dembliai, krepšiai)
- stogų dangos
- popierius
- kuras
- gyvulių pašaras

Ryžių grūdų maistinės medžiagos

baltymai, riebalai, angliavandeniai, vitaminai, mineralinės medžiagos

2 Ryžių grūdų ir stiebų naudojimas.

3 Ryžių auginimo etapai.

4 Ryžių auginimo paplitimas.

5

Ryžių reikšmė

Ryžiai yra vieni seniausių kultūrinių augalų Žemėje. Ryžių auginimo istorija Pietryčių Azijoje siekia 7 tūkst. metų. Azijos šalių kultūroje ryžiai atlieka svarbų vaidmenį. Keliomis kalbomis šis žodis taip pat reiškia maistą arba valgį. Pasaulyje yra apie 5 tūkst. skirtingų ryžių rūšių, kurios per ilgą laiką buvo pritaikytos prie esamų klimato sąlygų.

Kaip auginami ryžiai?

Ryžiai auginami vandeniui užliejamose lygumose arba kalnų šlaituose įrengtose terasose. Tam reikia didelių darbo sąnaudų, tarpusavio supratimo. Visi turi laikytis griežtos tvarkos: kada įdirbti laukus, kada juos užtvindyti, kada pjauti ryžius.

Nuėmus paskutinį derlių, neaukštais pylimėliais aptvertame lauke kaupiasi lietaus vanduo. Buivolais valstiečiai kelis kartus suaria žemę 1. Tuo pat metu kitame lauke (daigyne) auginami sodinukai. Po mėnesio jie atsargiai išraunami ir sodinami į vandeniui užlietą dumbliną dirvožemį 2. Sodinukai įterpiami kuokštais, kad būtų tvirtesni. Prieš nuimant derlių, iš laukų nuleidžiamas vanduo. Tuomet laukiama, kol ryžiai galutinai subręs ir išdžius dirva. Ryžiai dažniausiai pjunami rankiniu būdu 3. Nupjautos šluotelės išdėliojamos prieš saulę išdžiūti, tik tada kuliamos. Išskulti ryžiai keliauja į valyklas.

Ar žinai?

Faktai apie ryžius

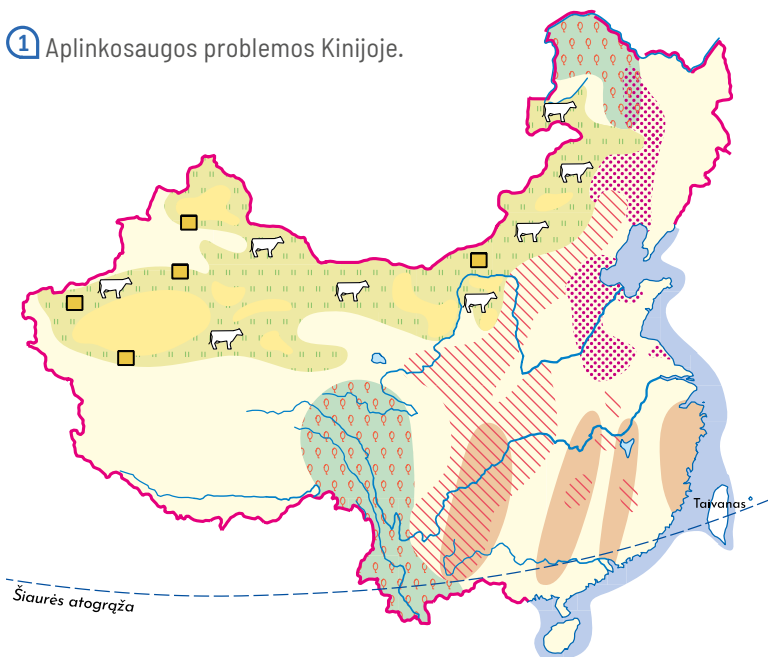
- **Išvaizda:** iki 1,80 m aukščio, ilgais lapais, iki 50 cm ilgio šluotelėmis.
- **Derlingumas:** iš vieno grūdo išauga iki 15 stiebų; ant kiekvieno yra po šluotelę, kurioje būna apie 100 grūdų; per metus nuimami 2–3 derliai.
- **Jvairovė:** žinoma apie 5 tūkst. ryžių rūšių, apie 1,4 tūkst. jų yra kultivuojamos.
- **Augimo sąlygos:** mažiausiai 1500 mm kritulių, nuo +25 iki +30 °C temperatūra bręstant.

Ekonomikos augimo padariniai Kinijoje

Masinėse medijose galima matyti daug šiuolaikiškų Kinijos miestų, kurių architektūra ir infrastruktūros sprendimai verčia aikčioti iš nuostabos. Tačiau tai tik fasadinė, išliaupsintoji Kinijos ekonominės gerovės pusė. Realybėje ši šalis susiduria su begale socialinių, ekonominių ir aplinkosaugos problemų.

1 Aplinkosaugos problemos Kinijoje.

Aplinkos tarša

- upių tarša
- rūgštaus lietaus paveiktos vietovės
- vandens tarša pakrantėje
- dirvožemio erozijos paveiktos vietovės
- dirvožemio druskėjimas

Dykumėjimas

- dykuma
- dykumėjimo paveiktos vietovės
- sunaikinti miškų plotai

Dykumėjimo priežastys

- intensyvus ūkininkavimas ir miškų naikinimas
- intensyvus ganymas

T1 Miestų augimo bumas

Kinijoje nemažai miestų, kurių dabartinėje teritorijoje vos prieš kelis dešimtmečius plytėjo laukai ir pievos, o dabar čia šimtus kvadratinį kilometrų užima pramoninis kraštovaizdis. Pavyzdžiui, prieš 30 metų Šendžėno kaime gyveno tik 30 tūkst. gyventojų, bet dėl patogios geografinės padėties ir spartaus ekonomikos augimo dabar miestas išaugo į didžiulę **aglomeraciją**, kurioje gyvena beveik 18 mln. žmonių.

Dauguma kaip grybai po lietaus išdygusių miestų yra laisvosios ekonominės zonos. Jose pigesnė žemė ir mažesni mokesčiai. Taip pat žemi darbo apsaugos ir aplinkosaugos reikalavimai bei minimalus darbo užmokestis. Mažai dėmesio skiriama žmogaus teisių pažeidimams ir kartais nesaugioms darbo sąlygoms. Tai skatina čia kurtis ne tik įmonės. Į čia plūsta žmonės iš skurdžių Kinijos kaimo regionų. Nesuskaičiuojama gausybė jų keliai čia tikėdamiesi darbo ir gerovės. Tačiau šie procesai turi savų padarinių.

2 Rūko miestas Čongčingas

Čongčingo uostamiestį prie Jangdzės įprasta vadinti „rūko miestu“, nes tankus rūko ir smogo mišinys yra natūrali jo kraštovaizdžio dalis. Kaip ir daugelyje kitų Kinijos regionų, Čongčingo apylinkėse slūgso dideli anglių telkiniai. Šis iškastinis kuras naudojamas elektrinėse elektros energijai gaminti. Nuo 2010 m. Kinija sunaudoja daugiausia energijos pasaulyje. Tai lemia didėjanti **industrializacija**, milžiniškas gyventojų ir miestų augimas, taip pat didėjantis automobilizacijos lygis. Kinija 70 % savo energijos poreikį patenkina naudodama akmens anglis. Kasmet sudeginama daugiau kaip 3,7 mlrd. tonų (Europoje – 95 mln. tonų). Problema ta, kad daug gamyklų yra labai senos ir į atmosferą išmeta milžiniškus kiekius teršalų. Jokia kita pasaulio šalis neišmeta didesnių sieros dioksido ir anglies dioksido kiekių.

T2 Miestų augimo padariniai

Kelis dešimtmečius vykstanti ekonomikos plėtra labiausiai juntama šalies miestuose. Daugiabučiai, dangoraižiai, gamyklos, biurai, prekybos centrai ir plačios gatvės tapo įprastu daugelio Kinijos miestų vaizdu. Sparčius miestų ir jų gyventojų skaičiaus augimas kelia didelių iššūkių miestų planuotojams: gyvenamosios erdvės stygius, poreikis užtikrinti vandens ir elektros energijos tiekimą, atliekų ir nuotekų šalinimą. Būtinai naujoji transporto infrastruktūros sprendimai. Milžiniška problema išlieka didelė oro tarša, kurią sukelia transporto eismas. Kinijos didmiesčiuose **smėgas** yra beveik kasdienis reiškinys. Ypač aktuali ir geriamojo vandens problema. Apskaičiuota, kad maždaug 60 % požeminio vandens yra palyginti blogas arba dar prastesnės kokybės.

3 Miesto augimo ir aplinkos taršos padariniai.

4 Jangdzė – Kinijos kloaka

Jangdzės upė laikoma Kinijos gyvybės arterija. Palei šią upę gyvena apie 400 mln. žmonių, kurių aprūpinimas vandeniu iš esmės priklauso tik nuo jos. Jangdzė įteka į Rytų Kinijos jūrą netoli Šanchajaus, kur upės plotis yra apie 90 km, o vanduo labai stipriai užterštas. Pakeliui ši upė kaip atmatų duobė kasmet sugeria milijardus tonų pramonės, žemės ūkio ir privačių namų ūkių atliekų. Prie taršos prisideda ir upinių bei jūrinių laivų eismas. Apskaičiuota, kad dėl užteršto oro ir geriamojo vandens Kinijoje kasmet miršta apie 0,5 mln. žmonių.

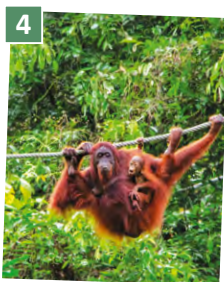

Užduotys

- 1 ○ Paaiškink, kaip supranti teiginį, kad spartus ekonomikos augimas gali sukelti problemų.
- 2 ● 2 T1 Nurodyk priežastis, kodėl oro tarša Kinijoje yra viena opiausių aplinkos problemų.
- 3 ● 1-3 Kinijos ekologinės problemos.
 - a) Išvardykite, su kokiomis problemomis šalyje susiduriama.
 - b) Apibūdinkite jų išplitimo mastą.
- 4 ● 4 Kritiškai įvertink karikatūristo požiūrį į Jangdzės upės naudojimą.
- 5 ● 1-3 Paprognozuokite, kaip gali atrodyti ateities Kinija, atsižvelgdami į tai, kad: šalis daugiausia investuoja į atsinaujinančią energiją visame pasaulyje; jokia kita šalis nepagamina tiek energijos iš Saulės, vėjo ir vandens energijos; Kinija yra elektromobilumo lyderė pasaulyje.

Pažink Aziją

Azija yra didžiausias ir daugiausia gyventojų pasaulyje turintis žemynas. Šiame didžiuliam žemyne yra daug valstybių, milžinišką plotą apima kalnai, lygumos ir žemumos. Labai vingiuoti žemyno krantai, daug salų ir pusiasalių. Žemėlapyje pateikti objektai padės tau susiorientuoti Azijoje.

Užduotys

1 Išvardyk skaičiais ir raidėmis pažymėtus objektus.

A–J vandenynai ir jų dalys

a–f salos

a–k upės

l–n ežerai

A–G kalnai, plokščiakalniai

H–L lygumos, žemumos

1–30 valstybės

2 1–10

a) Išsiaiškink, kuriose Azijos vietose užfiksuoti šie vaizdai.

b) Atsakyk į klausimus apie kiekvieną objektą.

c) Pasirink du objektus, kuriuos labiausiai norėtum pamatyti.

1 Negyvoji jūra yra labai druskingas ežeras, kuriame druskos yra apie 30 %. Kuriuose šalyse jis yra?

2 Ceilono arbata yra viena svarbiausių šios salų šalies eksporto prekių. Kuriame vandenyne ji yra ir kaip vadinama nuo 1972 metų?

3 Burdž Chalifa yra aukščiausias pastatas pasaulyje. Kuriame valstybėje ir kuriame mieste yra šis pastatas ir kokią įlanką turistai gali pamatyti iš 124 aukšto?

4 Orangutanai gyvena Borneo saloje. Kurios šalys patenka į šią salą?

5 Aralo jūra yra didžiausia žmogaus sukelta aplinkos katastrofa. Kurios upės anksčiau maitino šį vandens telkinį?

6 Kamčiatkoje gyvena didžiausi Azijos rudieji lokiai.

Per kurį buvusį sausumos kelią ir dabartinį sąsiaurį šios rūšies gyvūnai pateko į Šiaurės Ameriką paskutinio ledynmečio laikotarpiu?

7 Ankor Vatas yra šventyklų kompleksas džunglėse. Kuriame šalyje jis yra?

8 Giliausias pasaulio ežeras žiemą visiškai užšąla. Kaip vadinasi šis ežeras ir koks jo gylis?

9 Tai įėjimas į Uždraustąjį miestą Kinijos sostinės centre. Koks šios sostinės pavadinimas?

10 Pakeliui į aukščiausią pasaulio kalną. Kaip jis vadinasi, koks jo aukštis ir kur jis yra?

Svarbiausios sąvokos

Paaiškink šias sąvokas.

- Aglomeracija
- Autoritarinė valstybė
- Hinduizmas
- Laisvoji ekonominė zona
- Liosas
- Musonas
- Smogas
- Sterilizacija
- Šeimos planavimo politika
- Tarptautinė bendrovė
- Užsakomosios paslaugos
- Vaikų darbas

Orientuojusi

1 Indijos ir Kinijos kaimynai.

Atrink, su kuriomis iš šių šalių ribojasi Indija, o su kuriomis Kinija.

Bangladeša, Butanas, Kazachstanas, Mianmaras, Mongolija, Nepalas, Pakistanas, Rusija, Šiaurės Korėja, Vietnamas

2 Azijos topografija.

- A** Ar žinai, kaip vadinami skaičiais ir raidėmis žemėlapyje pažymėti Azijos objektai (👁️ 34–35 p., 🗺️)?
- B** Atsakyk į klausimus prie nuotraukų (👁️ 34–35 p., 🗺️ 📺).

Žinau ir suprantu

3 Atpažink sąvoką iš apibūdinimo.

- A** Vėjas, kuris vasarą į Indiją atneša ilgai lauktą lietų.
- B** Indijai būdinga vietinė religija.
- C** Teritorijos, kurios padėjo suklestėti Kinijos pramonei.
- D** Smulkios tarsi dulkės geltonos uolienų dalelės.
- E** Vienas didžiulis arba keli suaugę miestai su priemiesčiais.
- F** Ore tvyrančių teršalų migla virš pramonės centrų ir didmiesčių.

4 Teisinga ar neteisinga?

Ištaisyk klaidas ir parašyk teisingai.

- A** Indija nėra reikšminga šalis pasaulio informacinių technologijų sektoriuje.
- B** Indijos teritorijoje nėra labai aukštų kalnų.
- C** Įvedus vieno vaiko politiką, Kinijos gyventojų skaičius nustojo augti.
- D** Kinijos ekonomika iki šiol orientuojasi į tradicinės pramonės šakas.
- E** Kinija yra didžiausia šalis pasaulyje ir turi daugiausia gyventojų.
- F** Kinijos rytuose esantys kalnai užtveria kelią drėgnoms oro masėms iš vandenyno.
- G** Kinijos sėkmę pasaulio ekonomikoje nulėmė didžiulis gyventojų skaičius.
- H** Vasaros musonas visoje Indijoje vertinamas kaip gamtos nelaimė.

5 Būdinga Indijai ar Kinijai?

- A** Atpažink, kuriose šalyse nufotografuoti vaizdai **A**–**F**.
- B** Kokias problemas atspindi **A** ir **D**?
- C** Kuri žemės ūkio kultūra auginama tokiose terasose **C**?
- D** Kodėl šios upės vanduo yra tokios spalvos **E**?
- E** Kokie garsūs objektai užfiksuoti **B** ir **F**?

6 Musonas.

A Kai kurie dalykai žodžių vartinėse netinka. Atsirink ir sudėliok teisingai.

Vasaros musonas: sausa – karšta – nuo birželio – šiaurės rytai – iki vasario

Žiemos musonas: drėgna – vėsu – iki rugsėjo – pietvakariai – nuo sausio

B Įsižiūrėk į šią nuotrauką ir pakomentuok matomą vaizdą. Atkreipk dėmesį į detales.

Taikau gebėjimus**7 Indija – mano šalis.**

Perskaityk šaltinį ir nurodyk priežastis, kodėl teksto autorei taip sunku apibūdinti savo gimtąją Indiją.

„Kaip turėčiau apibūdinti savo šalį, kurioje tokia didžiulė įvairovė? Dydis ir daugybė kontrastų apsunkina mano šalies suvokimą. Milijonai ūkininkų vis dar arija laukus mediniais plūgais, o į kosmosą leidžiami indiškai palydovai. Aliejinės lempos vis dar apšviečia skurdžias trobeles, o atominės elektrinės tiekia elektrą pažangioms pramonės įmonėms. Gausybė mokslininkų ir neraštingų žmonių armija yra dar dvi priešingybės. Masinis skurdas ir neįsivaizduojami turtai yra greta. Nemanau, kad visa Indija kada nors bus tokia pažangi kaip turtingosios Vakarų šalys. Senovėje mano šalis buvo klestinti ir labai turtinga, gal todėl ji taip viliojo užkariautojus.“

Vertinu**8 Vieno vaiko politika.**

Paaiškink šį teiginį.

Nors 1979 m. Kinijos vyriausybės įvesta vieno vaiko politika jau panaikinta, ji iki šiol tebeveikia šalį savo rezultatais.

9 Vaikų darbas.

Įvertink tokį samprotavimą.

Labai daug vaikų Indijoje yra priversti sunkiai dirbti, kad padėtų savo šeimoms užsidirbti pragyvenimui. Tačiau, pasak ekspertų, visiškai uždrausti vaikų darbą Indijoje nėra geras sprendimas. Tai labai priklauso nuo aplinkybių.

Pasitikrink**Dabar tu gali...**

	Taip	Iš dalies	Ne	
... apibūdinti Kinijos reljefo, kraštovaizdžių ir klimato ypatumus.	●	●	●	8–9 p.
... paaiškinti, kaip formuojasi musonai ir kaip jie veikia Indiją.	●	●	●	10–11 p.
... pakomentuoti, kaip keičiasi gyventojų skaičius Indijoje ir Kinijoje.	●	●	●	12–13 p.
... vertinti šeimos planavimo politikos rezultatus Indijoje ir Kinijoje.	●	●	●	14–15 p.
... palyginti Kinijos ekonominių regionų reikšmę ir skirtumus.	●	●	●	20 p.
... nusakyti Kinijos ekonominio vystymosi kryptis ir tendencijas.	●	●	●	18–21 p.
... nurodyti prielaidas Indijos ekonomikos plėtrai ir esamas tendencijas.	●	●	●	22–25 p.
... vertinti žmogaus teisių padėtį Indijoje ir Kinijoje.	●	●	●	26–29 p.
... apibūdinti hinduizmo reikšmę Indijos visuomenei.	●	●	●	30–31 p.
... vertinti padarinius, kuriuos sukelia spartus miestų augimas Kinijoje.	●	●	●	32–33 p.